

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Fortum Waste Solution Oy (jatkossa NG Group) katsoo, että hallitusohjelman tavoitteet hankintalain muuttamiseksi ovat erittäin kannatettavia ja että ne avaisivat markkinoita. Hankintalain uudistuksessa onkin tärkeää pitää kiinni hallitusohjelman tavoitteista kierrätysalan osalta, sillä jätehuollon toimialalla kuntien omistamien in-house-yhtiöiden asema on merkittävä myös kilpailluilla markkinoilla. Jätelakiin kirjattu jätealan sidosyksiköitä koskeva erityissäätely pitäisi samassa yhteydessä poistaa, koska siihen ei ole enää tarvetta.

NG Group pitää lisäksi kannatettavana, että lain tavoitteisiin ehdotetaan lisättäväksi hankintojen toteuttaminen ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävällä tavalla. Esimerkiksi kierrätettävyyttä tai tuotteiden hiilijalanjälkeä koskevat vaatimukset julkisissa hankinnoissa voivat merkittävästi kehittää kestävien ja kierrätysperäisten raaka-aineiden markkinoita, mikä on edellytys yksityisten kiertotalousinvestointien kasvulle.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

NG pitää tärkeänä, että hankintojen valmistelu koskevia oikeussääntöjä pyritään kehittämään. Jätealan in-house-yhtiöissä on esiintynyt hyvin vaihtelevaa käytäntöä markkinakartoitusten ja -vuoropuhelujen osalta. Niissä yhtiöissä, joissa markkinakartoitukset on tehty huolellisesti ja joissa on käyty avoimia markkinavuoropuheluja yritysten kanssa, hankinnat ovat olleet laadukkaammin valmisteltuja.

NG kannattaa tältä osin Suomen Yrittäjien ja Elinkeinoelämän keskusliiton täydentävää lausumaa hankintalakityöryhmän mietintöön.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

NG Group kannattaa sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevaa vaatimusta. Sidosyksiköiden omistusjärjestelyt, joissa kuntien omistusosuudet ovat vähäisiä, voivat käytännössä johtaa tehottomaan toimintaan. Kymmenen prosentin omistusraja jätealalla vähentäisi tehottomuutta, lisääisi kilpailua, avaisi yksityisille toimijoille lisää liiketoimintamahdollisuuksia ja vähentäisi kotitalouksien kustannuksia, kun palveluita olisi kilpailutettava tehokkaammin markkinoilla. Vähimmäisomistusvelvollisuus loisi osaltaan selkeät rajat jätealan in-house-yhtiöiden toiminnalle ja varmistaisi, että jätealan kuntayhtiöt eivät toimisi yhtä laajasti sellaisilla markkinoilla, jotka eivät kuulu kunnan vastuulle.

Jatkossa kuntien arvioidaan kilpailuttavan nykyistä useammin jätehuollon palvelut, joita on saatavilla kaikkialla Suomessa. Kunnat voivat kilpailuttaa vastuulleen kuuluvan jätteen jätehuollon kokonaisuutena tai hankkia tarvitsemiaan palveluita osissa, mikä saattaa entisestään lisätä tehokkuutta.

NG Group kannattaa jätealan sidosyksiköiden ulosmyyntirajan yhtenäistämistä muiden alojen kanssa samaan 5 prosenttiin ja 500 000 euron enimmäisrajan asettamista. Alan erityissäntelylle ei ole olemassa perusteita, ja ulosmyyntirajan yhtenäistäminen veisi jätealaa kohti markkinaehtoisempaa toimintaympäristöä. Asia tulisikin ratkaista jo hankintalain uudistuksen yhteydessä, eikä lykätä sitä jätelain II-osan valmisteluun.

NG Group haluaa lisäksi kiinnittää huomiota viime vuosina yleistyneeseen ilmiöön, jossa kuntaomisteisten yhtiöiden sataprosenttisesti omistamat tytäryhtiöt ovat alkaneet entistä enemmän toimia jätealan yksityisillä markkinoilla. Tämä heikentää yksityisten, markkinaehtoisesti toimivien yritysten toimintaedellytyksiä.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Vähimmäisomistusrajan asettaminen vähentäisi todennäköisesti sidosyksiköiden lukumäärää ja avaisi kunnille mahdollisuuden siirtyä kilpailuttamaan jätehuollon hankintoja markkinoilta. NG Group katsoo, että ulosmyyntirajan yhtenäistäminen veisi alaa kohti markkinaehtoisempaa toimintaympäristöä.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

-

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

-

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Viime vuosina on ollut havaittavissa, että jätealan in-house-yhtiöt ovat siirtyneet entistä voimakkaammin yksityisten jätehuoltoyritysten kanssa samoille markkinoille. Muutosten myötä voidaan arvioida, että tämä kehitys tervehtyisi ja yksityisille toimijoille jäisi enemmän tilaa markkinassa. Syntyvä kilpailu lisää tehokkuutta ja säästää kokonaiskustannuksissa.

Lainsäädännön tavoitteena tulee olla mahdollisimman kilpailuneutraali ja pysyvä ratkaisu jätealalle ja varmistaa, että kiertotalous etenee Suomessa markkinavetoisesti. Hallitusohjelman kirjaukset jätealan kilpailuneutraliteetin parantamisesta ja kiertotaloudesta tukevat toisiaan.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

NG Group esittää, että jätealan sidosyksiköille ehdotettu siirtymäaika yhdenmukaistetaan muiden toimialojen siirtymäajan kanssa. NG Group ei näe pidempää siirtymäaikaa tarpeellisenä jätealalla.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

NG Group ei näe poikkeuksia jätealalle tarpeellisina.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

Fortum Waste Solutions Oy on osa NG Groupia. NG Group AS on johtava pohjoismainen kiertotalousratkaisujen ja ympäristöpalvelujen tarjoaja.

Koivisto Janne

Fortum Waste Solutions Oy - Fortum Recycling & Waste - part of NG Group